

Våld, kriminalitet och självmord – Axel Haglund

Frågor och svar

1. Vilka faktorer kan ligga bakom att 18% tar sitt liv som framkommit i din studie?

Studien jag refererade till publicerades av Jussi Jokinen och medarbetare 2009 (<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/19591003>). Generellt kan sägas att den höga siffran vittnar om att gruppen som begått dödligt våld i Sverige är en belastad grupp vad gäller psykiatrisk problematik och missbruk. De flesta suiciden inträffade inom två år efter det dödliga våldet vilket talar för att det i någon mån kan vara en reaktion på konsekvenserna av den gärningen. I studien diskuterar man möjligheten att det finns ett antal biologiska riskfaktorer som involverar serotonin och stresshormoner som kan vara gemensamma för dödligt våld och suicidalt beteende. Även personlighetsdrag som impulsiv aggressivitet kan vara en sådan faktor. En mycket hög andel av de som tog sitt liv hade använt våldsamma metoder vilket talar för att benägenheten att gripa till våld även präglat det suicidala beteendet. Risken för att ett suicidförsök ska leda till fullbordat suicid är högre vid val av våldsamma metoder. Enligt Thomas Joiners interpersonella teori krävs det utöver en vilja att ta sitt liv även en kapacitet eller förmåga att genomföra det om suicid ska kunna fullbordas. Bland personer som tidigare brukat dödligt våld kan man tänka sig att den kapaciteten/förmågan finns i hög utsträckning.

2. Hur många fångar av de som sitter i fängelse idag har en diagnosticerad psykopati eller en annan psykiatrisk diagnos?

Internationellt anges ofta siffror mellan 15-25% när det gäller prevalens av psykopati på anstalter. I Sverige görs en psykopatiskattning av de flesta som döms till fängelse i fyra år eller mer vid riksmottagningen på Kumlaanstalten. Inofficiella siffror från ett forskningsprojekt inom Kriminalvården talar för att lite drygt 10% skattar 30 poäng eller mer på Robert Hares Psychopathy Check List. Det skulle betyda att Sverige ligger något lägre vid en internationell jämförelse. Skalan är dock framtagen för nordamerikanska fångar. I en rapport jag var med och skrev för Kriminalvården 2013 (<https://www.kriminalvarden.se/globalassets/publikationer/forskningsrapporter/2010-148-runeson-haglundpdf>) fann vi att drygt hälften av alla som frigivits från anstalt under en femårsperiod i Sverige någon gång tidigare hade vårdats ineliggande inom psykiatri eller beroendevård. I en systematisk review från 2016 (<https://www.ncbi.nlm.nih.gov.proxy.kib.ki.se/pubmed/27426440>) angav Seena Fazel och medarbetare att den genomsnittliga förekomsten av psykossjukdomar på anstalter internationellt var 4 % och att siffran för depression var 10 %. Förekomsten av alkoholmissbruk låg mellan 18-30 % och för drogmissbruk mellan 10 och 48 %. För kvinnorna, som inom kriminalvård alltid är i minoritet (5-10%), är siffrorna i allmänhet något högre.

3. Kan man lära en psykopat att känna empati?

Detta är en intressant fråga. Inom psykopatiforskningen har det länge sagts att det är kontraindicerat med psykoterapi till psykopater eftersom de endast lär sig att bli ännu mer manipulativa och att någon positiv förändring inte uppnås. Påståendet går tillbaka till forskning på 1980-talet som vid närmare granskning inte visat sig vara särskilt vederhäftig och på senare år har frågan om det går att behandla psykopater fått förnyat intresse. Inom psykopatiforskningen görs ibland uppdelningen mellan primära och

sekundära psykopater. I den primära gruppen tänker man sig personer som har ett sannolikt medfött handikapp vad gäller affektiv empatisk förmåga som saknas. Att lära dessa individer att känna empati förefaller idag omöjligt. I den sekundära gruppen återfinns personer som snarare på grund av psykosociala miljöfaktorer (t ex uppväxt i kriminella miljöer) utvecklat ett psykopatiskt beteendemönster. I den gruppen kan förmåga att känna empati finnas kvar till viss del och det torde, åtminstone i teorin, vara möjligt att stödja utvecklingen av empatisk förmåga hos dessa personer.

4. Du pratar att den som utövar våld eller blir utsatt för våld löper större risk att ta sitt liv, gäller detta också psykologiskt våld?

Svaret är Ja. I den studie som jag refererade till använde vi en skala för interpersonellt våld (Karolinska Interpersonal Violence Scale) som även inkluderar psykiskt våld såsom mobbning.